

ALKARISI İNANMALARI VE BİLİM

The Alkarısı Beliefs and Science

Les croyances concernant Alkarısı et la science

Yard. Doç. Dr. Hülya ÇEVİRME*
Yard. Doç. Dr. Ayşe SAYAN**

ÖZET

Anadolu halk inanmaları arasında "Alkarısı" inanmaları oldukça yaygındır. Yeni doğum yapmış loğusa kadınlara görünen; onların korkmasına, hasta olmasına, hatta ölmelerine neden olan bu kötü kadın, cin yeni doğmuş bebeklere de zarar verebilir. Eski Türk inançlarında, Şamanizm'de kötü ruhların loğusaların, hastaların ruhlarını alıp götürdüğü inancı Anadolu'da "Alkarısı" inanmalarında yaşamaya devam etmektedir. Avrupa Folkloru'nda, Yunan Mitolojisi'nde, Altaylar'da olduğu gibi "alkarısı" ile benzerlik gösteren farklı halkların inanmaları da vardır. Kadınlarla ilgili arketipsel yaklaşımlar içinde kötü ana, büyücü cadı, cin, baştan çıkarıcı kadın, korku, tehlike, dışlanma ve ölüm gibi durumları simgeleyen "alkarısı inanmaları"nın gerçek yaşam ve bilimle ilgisi araştırıldığında tıpta ve psikolojideki "doğum sonrası depresyonu" ile ilgili bir inanma olduğu anlaşılmaktadır. Anne ve çocuk sağlığı ile ilgili geleneksel uygulamaların halen devam ettiği bilinmektedir. Fakat geleneksel uygulamalar problemi çözmek için yeterli değildir, tıbbi ve psikolojik tedavi de gereklidir.

Anahtar Kelimeler

Alkarısı inanmaları, doğum, kötü ruh, tıp, doğum sonrası depresyonu.

ABSTRACT

Alkarısı beliefs are rather common in the Anatolian folk faith. Bad women or demons which appear to new mothers cause them fear, make them ill or even cause their death in the postpartum stage. They can harm the newborn baby, too. The old Turkish and shamanistic belief that bad spirits harrass the patients-women and the babies-to-be is dominant in Anatolia in the form of *alkarısı* beliefs. There are beliefs in different cultures and folklores which resemble *alkarısı* beliefs, such as in Greek Mythology, European Folklore and Altay Folklore, and the similarities between them are easily seen. In a scientific context, it can be established that archetypal beliefs relating to women such as bad spirits, demons, terrible women, and witches, which all come into play in *alkarısı* beliefs, are closely connected to postpartum depression. It is known that traditional practices concerning maternal and child health are still in use. However, traditional practices and beliefs are not sufficient to solve the scientific problem. Medical and psychological treatment is also necessary.

Key Words

Alkarısı beliefs, birth, bad spirits, medicine, postpartum depression

GİRİŞ

Halk inanmaları bilimin ve teknolojinin sunduğu tüm akla uygun açıklamalara ve çözümlere rağmen geçerliliğini, inanma durumunu korumaktadır. Kuşaktan kuşağa aktarılan inanmalardan biri de *alkarısı* inanmasıdır. Ülkemizin değişik bölgelerinde, yörelerinde bu inanmayla karşılaşmaktayız. Dünya-

nın doğusunda ve batısında da benzer veya inanmayı çağrıştıran anlatılarla karşılaşmaktayız. Çalışmamızın amacı, ülkemizdeki bu inanmanın, izini yeniden sürmek, inanmanın bilimsel gerçeklerle ne kadar örtüştüğünü araştırmaktır. Türk halkı inanmalarını derleme düzeyinden çıkarmak, inanmaların gerçekçi bilimsel çözümlerini, tıbbın ve psi-

* İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Bölümü

** Sakarya Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu

kolojinin verileriyle sağlayarak bir örnek denemesi yapmak, Türk halk bilimcilerinin dikkatine sunmaktır.

Alkarısı İnanmaları

Anadolu'nun kimi bölgelerinde, yeni doğum yapmış loğusa kadınlara görünen, onların korkmasına, hasta olmasına, hatta ölmelerine neden olan kötü bir cin vardır. Bu cin yeni doğmuş bebeklere de zarar verir. Bu cinin değişik adları olmasına rağmen **alkarısı** ve **albasması** adı en yaygın olanlarıdır.

Erzurum'da, *Alkarısı*, Malatya'da, *Hıbilik*, Bingöl'de *Kapoz*, Elazığ'da *Hafdar*, Gaziantep'de *Tepegöz* adıyla da bilinmektedir. (Karabaş 1999 :402) Ağrı'da *kırklı kadınların* birbirleriyle görüşürülmemesiyle ilgili inanç vardır. Yeni doğum yapan kadın ile kırk gün içinde doğum yapmış kadın görüşürülmez. Doğum yapmış kadının *kırkı sonra doğum yapan kadının üzerine geçer*. Bu durum çocuğu ve anneyi etkiler, anne süttten kesilir. Görüşme gerçekleşmiş ise sütü kesilen anneye; beyaz şarap, buğday ve tuz ateşe atılır, hasta kadın ateşin dumanı ile tütsülenir. (Emine Polat: Ağrı merkez, 68 yaşında, okumamış)

Siirt, Batmam, Bingöl, Diyarbakır gibi yerlerde benzer anlatımlar; *Pirevok*, *pirabok*, *piraboçik*, *pirhevok* adıyla bilinen dişi bir cadı –cin etrafında toplanıyor. Pirhevok, zarar vermek istediği kişi tarafından göğsüne veya ensesine iğne gibi sivri bir cisim batırılarak esir edilebilir. Zararlı gücünü yitiren bu yaratık, eli bereketli, hamarat bir hizmetçi olur. Eski haline dönebilmesi için evin küçük çocuğunu veya yeni gelinini kandırır ve vücudundaki iğneyi, çuvaldızı çıkarttırır, eski gücüne kavuşur. Öcünü almak için evin yeni doğmuş çocuğunu öldürür, bazen de beddua eder, evin bereketi kaçar. (Çeçen 1997 :20.)

Erzurum'un Tekman ilçesi köylerinde de benzer inanmalar görülmektedir. **Kabos** denilen saçları uzun, karmakarışık, tırnakları uzun, şişman çirkin bir kadın; yeni doğum yapmış kadınlara musallat olur, ciğerlerini söküp alarak kadının ölümüne neden olur. Kadınlar bu yaratıktan korunmak için baş örtülerinin, kıyafetlerinin bir yerine iğne veya çengelli iğne tuttururlar. Yeni doğum yapmış kadının yatağının etrafına yünden ötülen iplikler gerilir. Eğer kabos kimseye zarar vermeden yakalanırsa kıyafetine iğne batırılmalıdır. Yakalanan kabos evin hizmetçisi edilir ancak üzerindeki iğneden kurtulursa kaçıp gider, yeniden doğum yapmış kadınlara zarar vermeye devam eder. Doğum yapmış kadın yalnız bırakılmamalıdır, geceleri ışığı söndürülmemeli, çocuğun beşiğinin yanına ise ekmek ve Kuran bırakılmalıdır. (Fatma Çevirme, Erzurum, Tekman ilçesi, Çevirme köyü, 80 yaşında, okumamış)

Alkarısını yakalayanların evi **albasması ocağı** adını alır, doğum yapan kadınlar bu evi ziyaret ederler. Kendileri ne'de albasmaması için evin ocağından kül alırlar. (Alptekin 1993:126-133)

Seyfi Karabaş'a göre alkarısı; erkeklerle uyum içine giren kadınlarla ve meyvelerine (çocuklarına) düşman kötü bir ruhtur. Bir başka deyimle, erkeklerin üstünlüğü demek olan babaerkil düzen içinde erkeklere karşı olumlu tutuma giren kadınlara ve o düzeni sürmesini sağlayacak çocuklara karşı "yeraltı" savaşını sürdürüyor sanki alkarısı (Karabaş 1999:402). Eski Türk inançlarında, Budist ve şamanistlerde ruhların en çok ilgilendikleri olaylar *loğusalar* ve yeni doğmuş çocuklar, yeni evlenenler gibi oluşum ve dönüşüm **ritüelleridir**. Eski Türklerde nur ve ziya aleminin büyük

tanrısı *Han Ülgen*, karanlık aleminin tanrısı ise *Erlık Han*'dır. Evlenen genç atını kurban verir. *Kara iye* yani kötü ruhun zarar vermesini önlemek gerekir, Şamanizmde yardımcı iyi ruhlar da vardır, bunlar gök, yer ve ev iyeleri; *yayık, suyla, karlık ve utkucudur. Umay, ak ana, ak enedir. Erlık ve Albastı* ise **kötü ruhlar**dır (Ögel 1971:59-71). Alkarısı'nı kötü ruhların Anadolu'daki devamı olarak kabul edebiliriz.

İnan'a göre ise; al ruhu bugünkü Türk inanmaları onun"Şerir"bir ruh olduğunu gösterdiği halde bazı emareler onun bir zaman "hami"ruh olduğunu bildirmektedir. Al kelimesinin *ateş kültürüyle bağlı bulunduğunu gösteren bir emare'de bütün Türk kavimlerinde yaygın olan "Alaslama"*merasimidir. Alaslama orta ve doğu Türklerde ateşle temizlenme ve takdis merasimidir. (İnan 1933: 160-167)

Cin, peri, iyi ruh, kötü ruh gibi doğaüstü gizemsel güçlere Anadolu dışındaki coğrafyalarda da rastlanmakta ve benzer yada farklı bir çok kültürde bazı olayların, örneğin hastalıkların bu güçlerle ilişkili olduğuna, kadın ve çocukların bu güçler tarafından korunduğuna veya zarar gördüğüne inanılmaktadır. (Demçinova 2000; 56, Santur vd. 2000; 68)

Alman folklorunda; bir insana hizmet eden peri yada ev cini, İngilizlerin *brownie* dedikleri iyi huylu peri vardır. kırdı yaşayanına ise *bogart* denmektedir, *kobald* ise arkadaşça davranabilir ancak yardımsever değildir, kobald'ın öfkesini ise büyük bir kap dolusu süt ve yiyecek dindirir. *fanngen*'in ise dev yada cüce gibi ıssız yerlerde yaşadığına inanılır. Şeytanla da arkadaşlık eden bu dişi yardım sever olduğu gibi korkuda verir, yollarını kaybeden çocuklara yardım

eder insanlar için çalışır. (Max 1996: 131)

Yunan mitolojisinde yeni doğan çocukları öldüren kadın *Hera Lamiya*'yı kıskanır. Efsaneye göre Zeus Lamiya'yı sevmektedir. Zeus ve Lamiya'nın doğan her çocuğunu öldüren Hera'dan korumak için bir mağarada saklanmış Lamiya, ancak zamanla çocukları yaşayan bütün analara düşman kesilmiş. (Erhat 1996:191) *Nympha*, ise başı örtülü, yani gelin anlamına gelir, kırlarda, sularında ve ormanda yaşayan doğal ve tanısız varlıkların dişi olanlarına verilen addır. Doğa ve insanlar üzerinde etkili güçleri vardır, genelde erkeklerden kaçarl, erkek düşmanı olanları'da vardır. (Erhat 1996: 219) Görüldüğü gibi alkarısı ile benzerlik gösteren farklı halkların inanışları da var. Kadımlarla ilgili *arketipsel* yaklaşımlarda kadın; hayat, ölüm ve dönüşümü simgeliyor. *İyi ana*; yani toprak ananın olumlu yönü; doğum, sıcaklık, koruma, verim, , büyüme, bereket; *Demeter, Eres, Kibele* gibi tanrıçalarla ifade edilirken, *kötü ana*; büyücü, cadı, cin, baştan çıkarıcı kadın, cinsi tatminlik, korku, tehlike, , dışlanma, ölüm gibi durumları simgeliyor. (Sever 1997; 85). Alkarısı'nı yine korkunç, kötü ananın topraklarımızdaki uzantısı olarak görmek gerekiyor. Kötülük ve iyiliğin mitolojik kaynağı olan kadının yine kadına kötülük yapmasını doğal karşılamak gerekiyor.

Kadın ve loğusalık dönemine ilişkin geleneksel yaklaşımların tıbbi yönü nedir?. Elbetteki tıp bilimi sağlığın, sosyal ve kültürel boyutunu yadsımaz. Dünya Sağlık Örgütü "*sağlığı; yalnızca hastalık ve sakatlığın yokluğu değil ruhen, beden ve sosyal yönden tam bir iyilik halidir.*" diye tanımlamıştır. O halde "*kültür ve sosyal durum ile sağlık birbirlerini et-*

kileyen unsurlardır” denilebilir. (Erefe 1998:1) Ancak kültürel ve geleneksel tutum ve inanmalar sağlık sorunlarının çözümünde ailesel ve sosyal dinamikler açısından bireyin iyilik halinin devamı için destekleyici olmakla birlikte tek başına bir alternatif olmamalıdır. Çözümün modern tıp bilimi ve koruyucu sağlık uygulamalarıyla mutlaka desteklenmesi ve geleneksel yaklaşımların modern tıp yaklaşımlarının önüne geçmemesi önemlidir.

Alkarısı İnanmalarına Bilimsel Bakış

Doğum yapan kadınların birtakım ruh durumu değişiklikleri yaşamaları, hastalanmaları ve bazen bu hastalıkların kadını ölüme, intihara kadar sürüklemesinin gerçek nedeni elbetteki bir cin, kötü ruh, büyü veya sihir değildir.

Loğusalık dönemi tıpkı gebelik gibi kadının yeni bir yaşama uyum sağlama çabasını gerektirir. Doğum eyleminin travmatik oluşu, aileye yeni, küçük, savunmasız ve tam anlamı ile anneye bağımlı bir canlının katılması ve kadının tüm bunlara göğüs gerecek yeni roller öğrenmesi sorunun başlamasında etkili ve önemli bir faktördür. Kadının yaşadığı bu deneyimler onda, uykusuzluk, panik, huzursuzluk, korku, bebeği hakkında gereksiz endişe, sık ağlama nöbetleri gibi bazı psikopatolojik davranışların görülmesine yol açar. Yeni anne olan veya loğusalık döneminde olan kadınların %50-80'i özellikle doğumdan 5-6 gün sonra bu tür belirtiler ortaya çıkabilir. Belirtiler bu haliyle **lohusalık hüznü** diye tanımlanır ve kadın tarafından bir hekim ve sağlık profesyonelinin müdahalesine gerek duymaksızın atlatılabilir. (Knop vd. 2001:5018)

Ancak loğusa kadınların % 10-15'inde bu durum derin bir hüznü,

umutsuzluk, işe yaramama, değersizlik ve suçlama gibi duygularla değişme gösterir. Anne bir taraftan sağlığı ile ilgili endişe ve takıntılar geliştirirken diğer taraftan da bebeğine yabancılaştığını, bakım vermek, kucağına almak istemediğini hissetmeye başlar. Bu paradoks suçluluk duygularını daha da derinleştirir, anne ölümü ve hatta intiharı bile düşünebilir. Belirtiler bu haliyle **doğum sonrası depresyon** tanısı alır. Doğum sonrası depresyon vakalarının ancak dörtte birinin tedaviye geldiği belirtilmektedir. Bunların bir kısmı depresyonun farkında değildir, bir kısmı da farkında olmasına karşın utanmakta. Bir kısmının da tedaviye gelmesi engellenmektedir. (Orhon 2002:1-3).

Doğum sonrası bakım, psikopatolojik davranışların teşhis ve tedavisinde önemli rolü olan bir *halk sağlığı uygulaması*'dır. Hekim dışı sağlık profesyonellerinin(halk sağlığı hemşiresi, ebe vb) **ev ziyaretleri** sırasında annedeki psikopatolojikdurum değişikliğini saptaması ve tedaviye yönlendirmeleri prognoz(hastalığın seyri) açısından önemlidir(Karataş 1998:101, Orhon 2000; 2)Çünkü tedavi edilmediği takdirde hastalık yaklaşık1 yıl kadar sürebilir.

Doğum sonu depresyonu veya halk deyimiyle *alkarısı* diye bilinen durumun ortaya çıkışından şu faktörler sorumlu tutulmuştur (Henshaw 2001; 1-5, Ziotnick vd. 2001; 639)

- Geçmişte var olan depresyon hikayesi
- Psikososyal faktörler(evlilik içi ilişkilerde zayıflık, sosyal desteğin az olması, stresli hayat şartları vb.)
- Düşük sosyal statü(örn:düşük aile geliri, düşük mesleki statü)

Yeni doğum yapmış kadını muzdarip eden bu durumla mücadele etmenin

kültürel yolları yazı öncesi tarihten günümüze kadar süregelmiştir. Kadının hastalığından cinler, periler, vb doğa üstü güçler ve insan dışı varlıklar sorumlu tutulduğu için ruhlara yalvarma, dua, rüşvet, korkutma, itiraf gibi davranışlar veya cin kovma, büyüsel ayin davranış ve uygulamalar sergilenmiştir. (Eren vd. 1993:7-10)

Loğusalık dönemi ile ilgili geleneksel uygulamaları araştırmak amacıyla sekiz ayrı ilde gerçekleştirilen bir çalışmada loğusa kadın hastalandığında “albastı için hocaya okutmak” en fazla sergilenen uygulama olup bu uygulamaya daha çok Diyarbakır ili’nde rastlandığı belirtilmiştir. Bunun dışında loğusa ve bebeği 40 gün yalnız bırakmamak, loğusa ve bebeğin yanında Kuran-ı Kerim, bıçak vs bulundurmamak, loğusaya kırmızı tülbert veya kurdele bağlamak gibi fiziksel zararı ve yararı olmayan loğusalık hastalığı veya hüznü ile başa çıkmada birçok farklı geleneksel uygulamalara rastlanmaktadır.(Şenses vd. 2002:44-48)

Japonya da yapılan bir çalışmada loğusalık dönemindeki Japon kadınlarda doğum sonrası görülen depresyon, hüznü ve bunalım gibi duygudurum semptomlarının dünya genelindeki literatürlere göre çok düşük oranlarda olduğu ve bunun geleneksel bir toplum olma, güçlü sosyal ve ailevi destek unsurlarına sahip olma ile ilişkili olduğu açıklanmıştır. (Yoşhida vd. 2001:189-193)

Huang. (Huang vd. 2001:279-87) Postnatal depresyonu’nun (doğum sonrası depresyon) her kültürde yaşanmakta ve bilinmekte olduğunu ve sosyal destek unsurları, doğum öncesi ve sonrası bakım sistemlerinin etkili olduğunu söylemiştir.

Gebelik ve loğusalık sürecine kadın ve ailesini etkileyen *bir kriz dönemi* ola-

rak bakılmalıdır. Bu sürecin kültürel, sosyal ve psikolojik olarak her yönüyle değerlendirilmesi, ve psikososyal desteğin sağlanması kriz döneminin kolay atlatılmasını sağlayacaktır. (Knob vd. 2001: 5018)

Doğum yapan kadın fizyolojik açıdan da yardıma muhtaçtır. Çünkü yaşanan olay her canlıda görülen olağan ve mutluluk verici bir durum da olsa beraberinde yorgun ve uykusuz getirecektir. Bir başka canlıdan da tamamen sorumlu olma fiziksel güç ve sabır isteyen bir olaydır. Bu bağlamda özellikle doğum yapan kadının eşinin yardımı, sorumlulukların paylaşımı da çok önemlidir.

Sonuç

Alkarısı inanmalarının kökeni görülüyor ki gerçek yaşantılara dayanıyor. Bilimin henüz açıklama getiremediği dönemlerde insanlar karşılaştıkları problemleri, nedenlerini oluşumlarını ve ilgili çözümlerini doğa üstü güçlerle açıklamaya çalışmışlardır. Anadolu’nun bir çok yerinde var olagelmiş *alkarısı’na* benzer inanmaların izlerini farklı coğrafyalarda, farklı kültürlerde de görüyoruz.

Elbetteki her toplumun sahip olduğu belli inanç ve değerleri vardır. Her toplum kültürel zenginlikleri ile, örf ve ananeleri ile yaşamlarına renk katma hakkına sahiptir. ancak sağlık ve bilim söz konusu olduğunda modern tıp uygulamalarına öncelik verilmelidir.

Alkarısı inanmalarının tıptaki karşılığı; *doğum sonrası depresyonudur*. İnanmalara genellikle “saçma sapan, akıl dışı, hurafe, ilkel insan düşüncesi” demenin de halk yaşamındaki ilgili inanmalara ve uygulamalarına bir çözüm getirmeyeceği de bir gerçektir. Bu tür kültürel uygulamaların bilimsel bir değeri olmasa bile anne ve çocuğu koru-

mayı amaç edinen bir yaklaşım olarak görülmüştür. insanlığın var oluşundan bugüne kadar bir çok toplumda hastalıkların bu şekilde yani kişinin bedeninin ve ruhunun kötü ruhlardan arındırılması şeklinde tedavi edilmeye çalışıldığı bu ve benzeri inanış ve uygulamalarda kişiyi bedensel ve ruhsal yönden bir bütün olarak ele alan çağdaş psikoterapinin bazı ipuçlarının görüldüğü belirtilmiştir.

Bize düşen halk inanmalarını derlemek, aynı zamanda bilimsel çözümlerini yaparak halka ve halk bilimcilerine sunmaktır.

NOTLAR

1- 7' için dipnot* Bu bilgi Max Luthi'nin "Das Europäische Volkermarchen"(1909) adlı eserinin İngilizce çevirisi olan "The European Folktales"(John D. Niles, 1982) in "One-Dimensionality" (S. 4-10) adlı I. bölümünden F. Gülay Mirzaoğlu'nun Milli Folklor'un 31-32 sayısındaki çevirisinden alınmıştır.

2- 9' için dipnot* Bu Bilgiler Mythological and arceotypal Approaches S. 147, 155, A. Handbook Of Critical Approaches To Literature W. L. Guerin, E. Labor, C. Morgan, J. C. Roasman, J. R. Wilghman. Oxford University Pres, USA, 1992'den Mustafa Severin 1997 Milli Folklor, sayı 34, sayfa 85 teki çevirisinden alınmıştır.

KAYNAKLAR

Alptekin (Ali Berat), 1993, Fırat Havzası Efsaneleri, Antakya
Azra (Erhat) 1996, Mitoloji Sözlüğü, Remzi kitabevi. İstanbul
Çeçen (Ramazan), 1997, "Cin –Cadı Efsaneleri", Folklor –Edebiyat, Sayı 11.
Demçinova(İrina), 2000. Altaylarda Çocuk Doğumu ve Ölümü Merasimleri. Uluslararası Anadolu İnançları Kongresi, 23-28 Ekim, Ürgüp-Neveşehir.
Erefe (İnci), 1998. Halk Sağlığı ve Hemşireliğine Giriş. Halk sağlığı ve Hemşireliği El kitabı, Vehbi Koç Vakfı Yayınları, İstanbul
Eren (Nevzat), Uyer (Gülten). 1993, İlk Çağlarda Hasta Bakımı ve Ebelik, Sağlık ve Meslek Ahlakı Tarihi, 5. baskı, Hatipoğlu yayınevi, Ankara

Henshaw (Carol), 2001, "Doğum Sonrası Hüznün ve Depresyonun Klinik ve Biyolojik Yönleri", Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar, Haziran, S, 3

Huang (Yu-Chu), Mathers (Nikel) 2001, Postnatal depression-biological or cultural? a comparative study of postnatal women in the UK and Taiwan. Journal of advanced nursing, 33(3); 279-287

İnan (Abdülkadir), 1933, "Al Ruhü Hakkında, Türk Mitolojisinde Köklü Bir Ruh", Türk Tarihi Arkeolojisi ve Etnografya dergisi, 1, Temmuz

Karabaş (Seyfi) 1999, Bütüncül Türk Budun Bilimine Doğru, Cogito, Y. K. Y, İstanbul

Karataş (Nimet), 1998. Toplum Ruh Sağlığı ve Hemşireliği, Halk Sağlığı ve Hemşireliği El Kitabı, Ed:İnci Erefe. Vehbi koç vakfı yayınları, İstanbul

Knop (Jürgen), Osterberg-Larsen (Bernhard), 2001, Psychological intervention during pregnancy. A multidisciplinary hospital network, Ugesk Laeger, Sep 10; 163 (37); 5018-5020

Luthi (Max) 1996, "Halk Masallarında Tek Boyutluluk", Çeviren; F. Gülay Mirzaoğlu, Milli folklor, 31-32

Orhon (Ece), 2000, Doğum Sonrası depresyon. <http://www.bebek.com/index.asp/bölüm=33;1-3>

Ögel (Bahaddin), 1971, Türk Mitolojisi, 1-2, Devlet kitapları, Milli eğitim basımevi, İstanbul

Santur (Alparslan), Santur(Meltem Cingöz), 2000, Altaylarda çocuk doğumu ve ölümü merasimleri. Uluslararası Anadolu inançları kongresi, 23-28 Ekim, Ürgüp-Neveşehir.

Sever (Mustafa), 1997, "Edebiyatta Mitolojik ve Arketipik Yaklaşımlar", Milli Folklor, 34, 85, Çeviri: Mythological and arceotypal approaches to literature, W. L. Guerin, E. Labor, C. Morgan et all. Oxford University pres, USA. 1992

Şenses (Münevver), Yıldızoğlu(İlknur). 2002, Sekiz ayrı ildeki kaynana gelin ve lohusalık ve çocuk bakımında geleneksel uygulamaları. Çocuk forumu. 5(2)Mayıs-Ağustos

Yoshida (Keiko), Yamashita(Hiroshi), Ueda (Motoko), Tashira (Nobutada). 2001, Postnatal depression in Japanese mothers and the reconsideration of "Satogaeri bunben"Pediatric international, 43 (2)

Ziotnick (Caron), Johnson (I. Sheri), Miller (W. İvan), Pearlstein (Teri), Howard (Margaret), 2001. Postpartum depression in women receiving public assistance:pilot study of an interpersonal-therapy-oriented group intervention. AM J Psychiatry, 158